

33401*

Dialekt- och folkminnesarkivet
Uppsala

L A P P L A N D

Vilhelmina
(Dikanäs kap., Mattsdal)

10/1 1984

V Ä S T E R L U N D, Rune, 1956 (utred. 1984)

Vitterbruden. En sägen ... om jäntan som
höll på att bli vigd vid vittra. Utredi-
gerat efter egen primäruppteckning 1956.

3 bl 4:o

Digitalisering
till Marlene för
"Lyssningsbilder
för Örnsköldsvik"

8/12 - 21

VITTERBRUDEN

En sägen berättad av Amanda Jonsson i Mattsdal 29/12 1956 om jäntan som höll på att bli vigd vid vittra. Utredigerat av Rune Västerlund efter egen primäruppteckning. /Bok III, sid. 30-33./

En piga lämnades ensam i fäbodarna för att väva ned en väv, som inte hunnit bli färdig. Som hon satt och vävde såg hon hur det kom en väldig mängd folk. De t.o.m. kom upp ur *språnge* *te gästve* (springorna i golvet). En del var *fin*¹ (vackra) och en del *styg*¹ (fula) alldeles som vanligt folk, och mycket *finpójka*¹ (vackra pojkar) var det med i folkhopen. Så *tog dem-a bojt värstötta* (tog de henne ur vävstolen, eg. "vävstolarna") och skulle *klä-a i brúr* (kläda henne till brud). *Hon sätte töl o grín* (Hon började gråta), men de sade: *tyst, tyst, du ska fo sitta otel gamsræggæben* (Tyst, tyst, du skall få sitta bredvid den gamle skäggige gubben). Och så *kläd dem på hon so fint* (klädde de på henne så fint), så finare brud har väl aldrig någon sett. Hon såg prästen *köma o bår som en bok te hana, o dem steg äna o jåt som en som väg för prästen* (kom och bar som en bok i handen, och de steg undan och gjorde som en väg för prästen). Vigselakten skulle just börja (eller hade börjat?) när hon hörde *en tjúka* (en hästklocka) utanför. Då tog hon sig över bröstet och sade: *gúseláv, nu hör ja húsbon kom fjóræn* (Gudskelov, nu hör jag husbonden kommer körande). Som hon därvid nämnde Guds namn, försvann alltsammans, både brudföljet och de fina kläderna, men ett guldkors hade hon kvar *fråman i* (fram till), där hon hade lagt handen, när hon uttalade Guds namn. En präst hade sedan sagt

att *had dem hinc vīg hon* (hade de hunnit viga henne), hade det inte gått göra något åt saken. Flickan blev svagsint efter denna händelse.

Ovanstående sägen berättades för mig av Amanda Jonsson efter en inspelning som jag hade gjort av henne i mitt hem i Mattsdal samma dag. Jag skrev ned sägnen ur minnet efter att hon hade berättat den. Sedan hon hade avslutat sägnen sade hon: *ja såg ton sàgæ o lög ton lögn* (Ordagrant: "Jag säger av en saga och ljuger av en lögn").

Sägnen om vitterbruden kan Amanda möjligen ha hört av sin fostermor, Lisa Fredrika i Skansnäs (se nedan), som enligt Amandas uppgift berättade *åtsviliz a brægden* (åtskilliga historier) om vittra.

Sagesman:

Amanda Karolina Jonsson, född i Skansnäs, Vilhelmina socken, 26/10 1884, död i Mattsdal 10/4 1958. Hon kallade sig Liljekvist före sitt giftermål med hemmansägaren Jonas Herman Jonsson i Mattsdal (1882-1948). AJ var född utom äktenskapet och modern var Gertrud Catharina Anundsdotter (*jättra kajså*) född i Mattsdal 14/12 1862, död 2/8 1918, dotter till Anund Sjulsson i Mattsdal född 1806 el. 1824 i Dorotea sn och hans hustru Inga Maria Hansdotter, född i Mattsdal 1833. Denna Gertrud gifte sig senare 1896 med hemmansägaren Jakob Albert Mattsson i Mattsdal (1871-1955). Fader var Nils Eric Ericsson i Skansnäs, Dikanäs, Vilhelmina sn, född 17/9 1833, gift 1860 med Lisa Fredrika Fredriksdotter från Mannjaur i Degerfors socken, född 22/12 1822. AJ vistades som fosterbarn hos fadern och hans hustru i Skansnäs till tio års ålder, då hon kom till Mattsdal för att gå i skola. Hon hade sedan tjänst som barnpiga

UIMA 33401. Rune Västerlund 1956 (utred. 1984)
LPL. VILHELMINA (Dikanäs kap., Mattsdal)

(*bän*syt*ar*) i Grönfjäll, Dikanäs, Vilhelmina sn, och vidare tjänst som piga i Skansnäs samt i Aborrhberg, Stensele sn. Bosatt i Mattsdal sedan sitt giftermål med Jonas Herman Jonsson 1907.

Jfr ULMA 24217, s. 90 f.

Uppsala den 9 januari 1984

Rune Västerlund

Rune Västerlund

1) Orden f*n*, styg och f*n*pojka avser dialektord skrivna med lmal^f.

= *f*n, *styg*g, *f*npojka (Sid. 1, rad 8-9.)

UIMA 33401. Rune Västerlund 1956 (utred. 1984)
LPL. VILHELMINA (Dikanäs kap., Mattsdal)